

SVÁR POEZIE S IDEOLOGÍÍ (K BÁSNICKÉMU VÝVOJI JOSEFA HORY)

JIŘÍ SVOBODA

Hned na počátku se vnučuje otázka: proč zde dochází ke spojení pojmů „poezie a ideologie“ s tvorbou předního českého básníka dvacátého století, jakým Josef Hora nesporně je. Podle názvu dalo by se čekat, že se budu věnovat úvaze spíše filozofického charakteru a že zaměřím pozornost na otázky vyslovované občas v souvislosti s tímto tématem u nás. Můj zájem směřuje především k problému tvůrčí osobnosti, tedy ke kontextům a vlivům, které ji za určitých podmínek utvářejí. A protože ideologické vlivy poznamenaly českou literaturu ve dvacátém století velmi silně a zanechaly v ní zřetelné stopy, zaujal mě básník, jehož život i tvorba je typická pro uměleckou a duchovní situaci meziválečného období. Jde o básníka, který působil v centru českého literárního dění, byl s ním mnoha vlákny organicky spojen, přitom ale usiloval důsledně o vlastní cestu. Mám tedy na mysli tvůrčí problém Josefa Hory v konkrétním historickém čase, především jeho vývoj v období od počátku první války až k válce druhé a během ní.

Hora nejen rokem narození (1894), ale také vstupem do literatury představuje typický zjev mezigenerační. Nelze ho ovšem spojovat bezvýhradně s předchozími generacemi, například s generací Neumannovou, i když zpočátku vstřebává její vitalistickou a následně civilizační vlnu. Horova poetika počátečního období se neomezuje na jeden model. Začteme-li se pozorněji do jeho prvních básní, zjistíme doznívající echa lumírovská a zřetelnou stopu poezie Sovovy i Březinovy. Chceme-li se však spolehlivě orientovat, musíme hledat také v dokladech spojených přímo s osobností básníka. V dopise milostného ladění z té doby najdeme výrok významný nejen pro Horu samotného, ale i pro další jeho tvůrčí dráhu. Mladý básník si v něm klade tyto otázky: „Z jakých hlubin prýští má intuice? Kdo je mým sousedem v mystickém řetězu Březinových rukou?... Vlna doby nás vynesla na povrch. Kam spěje ta vlna? Jaký magnetismus ji zdvihl? Je to vlna industrialismu, jež nás určila? Stále rychlejší pohyb a výměna všech hodnot? Hrůza prchajícího okamžiku, ono Faustovo: Jsi krásný tak – ó neprchej –?“ A zanedlouho v dalším dopise se vyslovuje takto: „Byl to sen platonické krásy a snil jsem vypsati ho, uvězniti navěky do něžných, křehkých veršů.“¹ V těchto projevech se překvapivě zjevuje před námi takřka už „celý“ Hora; nestačí mu zaujetí poezií, chce vědět, odkud a kam směřuje ve své tvorbě, je fascinován krásou a současně zneklidněn prožitkem krásy. Toto kladení otázek, tak typické pro jeho poezii ve všech vývojových etapách, vyvěrá z nutnosti dobrat se hlubšího smyslu vlastní existence. Horovu poezii prostupuje motiv času vnímaný jako

nepřetržité dění, dualistické pojetí světa, vyznačující se citlivostí pro hmotné i duchovní jevy, úzkost z prchajícího okamžiku a touha překonat jeho pomíjivost. Odtud polarizace radostných a tragických pocitů, vypovídající o věčně nenaplněvané tužbě vyjádřit vše v básnické tvorbě („A čím dál víc poznávám, jak málo toho dovedu a kolik je – nevysslovitelného.“²).

Nedejme se však mýlit těmito subjektivně vyhocenými reflexemi. Hora nebyl uzavřen výlučně do sebe. Naléhavost otázek, které kladl, vyvěrala z přímého kontaktu s dobou. Byla to válka, která zasáhla citelně do jeho vývoje; od těchto meditativních témat, v nichž nalezneme zřetelné stopy idealistické filozofie, odvedla ho přímo na „protější“ břeh, k časovým tématům sociálním a politickým. Tyto skutečnosti nemálo přispěly k tomu, že začal pěstovat publicistiku, která ho spojovala s každodenními událostmi a otevírala mu cestu k levicovým názorům frekventovaným v tehdejší literární životě. Odtud směřovala jeho tvorba k proletářské poezii, šlo o vývoj velmi rychlý, skoro bychom mohli říci překotný. Hora se otevřel zcela revolučním teoriím a v jejich duchu se snažil budovat své dílo. Už v roce 1915 píše: „celá sociální a mravní struktura Evropy chystá se vlít do nové formace a vkročí do nových cest.“³ Tato vize ho brzy zcela ovládne, je přímo zasažen její dynamikou: „duše davu tě strhuje [...] jda a jda s nimi, cítíš jistotu, jsi jí nabit.“⁴ Za těchto okolností pro něho „každá myšlenka [...] stává se čímsi revolučním“ a v jejich službách jako básník chce „vyjádřit novou krásu a řád světa teprve vznikajícího“.⁵ Kolektivní hnutí, vyvolané dramatickým vývojem událostí, ovládlo jeho myšlení, pod jeho vlivem přijímá účelově pojatou ideu rovnosti: „Hamlet byl by malým, ubohým, kdyby žil v dnešní době [...]“, protože „revoluce vzaly myšlenky velkých mužů a učinily je neodolatelnými tím, že daly je všem“.⁶

Za této situace je přirozené, že ho znepokojují sociální rozdíly a odmítá lidi, kteří „dezertují k armádě zlata“.⁷ Srovnává poměry u nás a v revolučním Rusku a účelově argumentuje takto – v Čechách se pouze teoretizuje o dramatu, zatímco „Rusové žijí své drama. Mají před sebou nesmírné světlo. Za sebou nesmírný stín“.⁸ Krajní výkyv na této cestě představuje jeho kniha *Kultura a třídní vědomí* (1922), která je ve skutečnosti ohlasem ideologických tezí produkovaných v tehdejší sovětském Rusku. Hora se dostal do názorové blízkosti St. K. Neumanna a ocitl se na podobných pozicích jako o něco mladší autoři z Devětsilu. Vše v této chvíli, celé jeho názorové spektrum, bylo podřízeno jakoby jedinému dominantnímu stanovisku. Platí to hlavně o jeho publicistice, literární i politické, v jejím myšlenkovém rámci si ojedinele uvědomoval, že „věřit v revoluci je těžké břímě a balvan těžší než balvan zlata a starých tradic“,⁹ a došel také k poznání, že „rys fanatismu je cosi, bez čeho si nedovede představit ruskou revoluci“.¹⁰ Musíme zde rozlišovat. Jako novinář pracoval v přímém kontaktu s každodenním děním, byl jím bezprostředně ovlivňován a chápal jako jeho součást nejen svoji žurnalistickou činnost, ale i literární tvorbu. Jako básník se však nemohl trvale pohybovat v prostoru, jehož hranice byly určovány ideologickými programy, i když se s nimi ztotožňoval a nechával se opájet jejich utopistickým obrazem světa.

Polarizace mezi revolučním názorem a básnickým ztvárněním nebyla pro Horu jednoduchou záležitostí. To, co se mu zdálo jednoznačné a co spontánně přijímal jako své přesvědčení, naráželo v tvůrčím procesu na řadu zneklidňujících problémů. V podtextu básní se mu stále vracely otázky vyslovené na počátku, na které nebylo snadné uspokojivě odpovědět, i když cíle formulované v programech revolučního hnutí se zdály tak samozřejmé. Hora reaguje na tuto situaci extenzivně, rozvíjí svoji aktivitu v několika žánrových oblastech: nespokojuje se pouze s publicistikou nebo s básnickou tvorbou, vnímavost pro konfliktnost světa i lidských

osudů vykazují také jeho povídky a novely. Téma sociálního utrpení rezonuje v jeho básních po celé období proletářské poezie, ve sbírkách jako *Strom v květu* (1920), *Pracující den* (1922), *Srdce a vřava světa* (1922) a *Bouřlivé jaro* (1923), a proniká s různou intenzitou do prozaické tvorby, povídkové sbírky *Probuzení* (1925) a románu *Socialistická naděje* (1922), kde se jako důležitý kompoziční prvek objevuje autobiografická motivace. V jednotlivých protagonistech románu, situovaného do politických poměrů na počátku dvacátých let, není obtížné rozeznat pod krycími jmény tehdejší skutečné politiky a novináře. Podle role, kterou jim určil, můžeme uvažovat o míře jeho ztotožnění se socialistickým hnutím. Podobně v románu *Hladový rok* (1926) vykreslil dopad válečných poměrů na morálku českého maloměstského života a na jejím pozadí zachytil procesy, které sehrály podstatnou úlohu v poválečném politickém vývoji. Tyto „přestupy“ z publicistiky do prózy i do poezie svědčí přinejmenším o zvláštním prožívání aktuálních událostí a o potřebě konfrontovat se s nimi.

Klíčová role v tomto tvůrčím hledání náležela především Horově poezii; díky ní se rozvinula její proletářská etapa a vytvořily se předpoklady, které umožnily překonávat ideologické limity. Básníkovo „já“ bylo pohlceno zástupem a žilo především sociálními otázkami. Revoluční ideály ovládly Horovo myšlení, pod jejich vlivem stylizoval se do role aktéra převratného dění („sám částice přiboje / jsem spolu také střed jevů / jsem podmět i předmět, jsem křídlo i let“¹¹). Takto viděný svět nebyl tenkrát v české poezii něčím zcela novým. Způsob, jak byl uchopen a vyjádřen, potvrzoval přetrvávající vliv civilizační poezie; někdejší oslnění technickými objevy a vynálezy obohatili mnozí stoupenci proletářské poezie o ideu „společné duše“, pochopenou jako projev obecné vůle k proměně společnosti. Hora v této vizi sociálního osvobození spatřoval nutný krok k dosažení duchovního obohacení celé společnosti. Do složitější situace se ale dostával, když ideologické postuláty, jím spontánně přijaté, začaly potlačovat dualistickou koncepci jeho tvorby a nastolovaly platnost jediné pravdy vycházející z marxismu („pod čelem jasný sen, / třídní boj v krvi“). Tomu odpovídala také tezovitost („všude mraveniště, zápasště / třídního boje“) nebo metaforičnost zatížená ideovým záměrem („divý rychlík revoluce“; „žací stroj kapitalismu“¹²). Tyto tendence mobilizovaly básníkovu tvorbu a spojovaly ji s koncepcemi proletářského umění, současně ale omezovaly její svobodný rozvoj. Hora je dovedl využít k vystupňování dějového napětí v básních jako je *Západ a východ* nebo *Ivan a Lenin*, ve své době oceňované, např. F. X. Šaldou.¹³ Ovládlo ho vidění světa, v němž „spravedlnost je krví opilá“ a v hladových očích „šperky rouhají se“.¹⁴ Na těchto postupech založil emociální účín sociálně-revolučních básní, které často funkčně „propojoval“ s biblickými motivy (*Dělnická madona*), podobně jako tehdejší básníci levicové orientace, Jaroslav Seifert, Jiří Wolker ad. Tato ideová koncepce tvorby se však brzy vyčerpala, potvrzuje to mimo jiné Václavkova kritická reflexe Horovy sbírky *Bouřlivé jaro*.¹⁵

Obratem v Horově vývoji, který nastal rychle a znamenal „osvobození“ z dosavadního ideologického zajetí, se stala sbírka *Itálie* (1924). Nešlo jen o změnu klimatu, i když novým dojmům zde otevřel všechny svoje smysly. Z jeho vědomí nezmizela „kvetoucí jablona tam daleko doma“¹⁶ ani sociální témata; jejich stopy ostatně nacházel také v jižní krajině. Horova obraznost se uvolnila, získala na barevnosti a přiblížila se poetistické hravosti. Byl to krok signalizující již skutečný předěl, který znamenaly ve skutečnosti *Struny ve větru* (1927). Motiv času v nich získal dominantní postavení, jejich básně byly nejen důvěrně lidské, ale měly současně kosmický rozměr. Hora tak vstoupil do ovzduší české poezie na konci dvacátých let, naplněné tragickými životními pocity. A ještě než se nechal ovládnout novou tvůrčí situací,

musel se na okamžik zastavit. Rok 1929, kdy se rozešel s komunistickým hnutím, postavil opět před něho dilema volby mezi ideologií a poezií. Sbíрка *Deset let* (1929) o tomto složitém procesu vypovídá vše podstatné. Hora nepřestal být básníkem lidských témat, nebyl ale již vyznavačem jednoznačných pravd. Osvobodil se od jejich tíhy, vidiny rájů, „jež zmámily hlasy všech chudých“,¹⁷ se rozplynuly a jeho obraznost, jak sám dokládá, se „sytlí dnes světem prostých skutečností“.¹⁸ Bedřich Václavek pochopil, že se vzdaluje svým ideovým koncepcím, a hovořil o zlomu zasahujícím „až do kořenů Horovy osobnosti“.¹⁹

Tuto orientaci plně potvrdila následující sbírka *Tvůj hlas* (1930), v jejím hodnocení A. M. Píša konstatoval: Hora se „odvrátil od sociální tváře skutečnosti“ a objevil „kouzlo chvíle“, ve které přítomnost se „rozestupuje do dálky a prostoru“, „prohlubuje a zduchovňuje základní rys básnickovy poezie“.²⁰ Pro Horu se nyní poezie „stala nejjemnějším ukazatelem stavu lidské duše“,²¹ své původní zaujetí revolučními ideály nezapřel, ale chápal ho na počátku třicátých let jako uzavřenou etapu. Poezie byla pro něho nejen zdrojem nových tvůrčích možností, ale i vírou „ve věčně se obnovující svěžest ducha“.²² Odtud i počátek motivace orientované k podstatě básnické tvorby: „Život bez poezie je život bez tajemství.“²³ Před Horou se objevily nové možnosti, spojené s hlubším filozofickým uchopením tvorby; toto zaujetí se promítlo do jeho obraznosti a přispělo nemálo k její kultivaci. Bergsonova polarizace času a prostoru promlouvala v Horových verších nyní naplno. Díky ní dospěl k dokonalé syntéze obrazu a ideje, založené na myšlence ryziho lidství. Jde o sbírky *Tonoucí stíny* (1933), *Dvě minuty ticha* (1933) a *Tiché poselství* (1936). Idea společenství dostává v jeho poezii novou podobu, není určována výlučně sociálními skutečnostmi, ale vnímá ji jako zvláštní „propojení“ jednotlivých osudů („Koberec bolesti, utkaný mnou i vámi, / zazáří v ornamentu svém / jak písmo společné, jež vysvětlení dá mi, / kam jdem“²⁴).

Tento proces pokračoval s ještě větší intenzitou v *Máchofských variacích* (1936); nemalou úlohu v něm sehrála Horova vůle proniknout k tajemství básníka a jeho tvorby. „Je v samé podstatě poezie, že je v ní něco iracionálního. Že zámysl básníkův se často nekryje s dílem“,²⁵ čteme v jeho úvaze. Hlavním aktérem *Máchofských variací* stal se nutně tvůrce tohoto tajemství, samotný básník. Horovy verše žijí z napětí mezi zemí a kosmem, vypovídají nejen o „vězení lásky“, ale také o „vězení slova, rozbité výkřikem hrůzy, bleskem krásy“,²⁶ od nich směřuje cesta přes sbírku *Domov* (1938) ke skladbám jako *Jan houslista* (1939) a *Zahrada Popelčina* (1940), kterou tvoří *Rekviem* a *Popelka přebírá hrách*. Hora v tomto stadiu se soustředil k otázkám nadčasové povahy, jeho poezie podle Václava Černého se stala „zpěvem duše“,²⁷ neomezovala se však jen na problémy subjektivní povahy, ale citlivě vnímala události z přelomu třicátých a čtyřicátých let. Inspirační zdroje Horovy vyvěrají nejen z niterných problémů, ale zrcadlí se v nich zřetelně prožitek vyvolaný ohrožením naší národní existence. Svár víry a skepse, který jsme poznali ve sbírce *Deset let*, ustoupil v těchto nových podmínkách do pozadí. Hora se sice rozešel s revolučním hnutím, ale proces osvobození z jeho ideologie poměrně dlouho v něm dozníval. V románu *Dech na skle* (1938) například jako by vybočil z nastoupené cesty a vrátil se do své minulosti. Hrdinu příběhu Jana Trázníka, který se pohybuje ve světě levicových intelektuálů, nechává procházet osudovou křížovatkou a v situaci obtížného hledání ho konfrontuje s realitou politických procesů v sovětském Rusku.

V *Janu houslistovi* se však ocitáme v podstatně vyšším patře Horovy tvorby: Janův návrat z ciziny po mnoha letech a celý jeho život provázený uměním je věčnou tužbou po kráse a po jejím tajemství. Pociťujeme tu bytostně naléhavost kladených otázek: „Kdo hledá Boha,

nalezne ho / v svých melodiích závějích? / Nalezne, ztratí. Jako sníh, / jenž skryje marná pole písku“.²⁸ Možno říci, že Horův Mácha, onen zajatec neklidu a úzkosti, našel nyní v Janovi, jenž „v svůj chudý domov pluje“,²⁹ další lidský i umělecký osud. Jan houslista v těchto polohách zrcadlí přesně čas svého vzniku, rok 1939; motiv země přibližuje tuto skladbu ke sbírce *Domov* (1939) a spojuje ji také s básnickou tvorbou poznamenanou dramatickostí historické chvíle. Stejně jako většina tehdejších českých básníků chápal Hora poezii jako cestu vedoucí k uchování národních hodnot. V *Rekviem* pod vlivem reality nacistické okupace nasazuje tragický tón, „v průvodu nepřetržitém / vcházíme denně do bran smrti“, a současně se ujišťuje, že „poezie ještě žije / jak utajený lidský vzdech“.³⁰ V *Popelce* jako by našel „druhý“ dech v tomto zápasu, vyslovuje odhodlání pohádkově proměnit skutečnost, „abychom nezvykli hrobům“ a „vstali chudí, ale celí“;³¹ „krása“ stává se mu poslem radosti, promlouvá v ní lidská sounáležitost, je to „jiskra úžasu, most duší“. Hora v tomto nelehkém zápasu s válečnou brutalitou objevuje hodnotu autentického lidství založeného na svobodě osobnosti: „abychom byli tím, co jsme, / svobodné duše; v těle živém“.³²

Celé závěrečné období Horovy tvorby je tímto úsilím poznamenáno. Zřetelně probleskuje v alegorické skladbě *Život a dílo básníka Aneliho* (1945) a zaznívá v *Zápiscích z nemoci* (1945). Konec války byl na dosah a Hora chtěl „Být svědkem světa, který vzroste / z tolika zla, z tolika sil“.³³ Mohlo by se zdát, že ho přitahovala jako na počátku i nyní situace nabízející lákavý obraz nového světa. Nelze však nevidět jeden podstatný rozdíl. Hora po nabytých zkušenostech nemohl se znovu stát stoupencem revoluční proměny světa; lidství bez ideologických atributů stalo se pro něho základním cílem, v něm také spatřoval vyústění svých snah. Osud mu však dopřál jen krátké úlevné vydechnutí po válečném utrpení. Idea platonské krásy, kterou se chtěl jako mladý básník vyslovit ve svých básních, neztratila pro něho platnost, obohatila se po čase usilovného hledání o vědomí nutnosti hodnot, jako je svoboda člověka. Bezděčně se v této souvislosti připomíná výrok Jana Patočky, vyslovený v roce 1946: „ideologie přicházejí a odcházejí, idea člověku zůstává“.³⁴ Je bolestným paradoxem, že smrt, která Horu zastihla na prahu poválečných dnů, ušetřila ho ve skutečnosti před těžkými kolizemi a krizemi, s nimiž by se musel v následujících letech vyrovnávat.

POZNÁMKY

- 1 Dva dopisy J. Hory z rukopisné pozůstalosti, první bez data, druhý je datován 29. 4. 1917, citováno podle monografie J. Mourkové *Josef Hora*. Melantrich, Praha 1981, s. 43.
- 2 Dopis 18. 8. 1917. Tamtéž, s. 47.
- 3 „Válka a literatura“, *Akademie XIX*, 7. dubna 1915, s. 245–248. V knize J. Hora: *Poezie a život*. Čs. spisovatel, Praha 1959, s. 9–13.
- 4 „Dunící kroky zástupů“, *Podřipan*, 4. května 1918. V knize J. Hora: *Dny a lidé*. Čs. spisovatel, Praha 1962, s. 41–42.
- 5 „K novým snahám v písemnictví“, *Akademie XXIV* (1919–1920), č. 3 a 5, s. 133, 263–265. V knize J. Hora: *Poezie a život*, op. cit., s. 17–20.
- 6 „Kulturní smysl doby“, *Akademie XXIV*, č. 1 (listopad 1920), s. 3–6. V knize J. Hora: *Poezie a život*, op. cit., s. 31–35.
- 7 „Víra“, *Rudé právo*, 13., 17., 18. února 1921. V knize J. Hora: *Dny a lidé*, op. cit., s. 65–72.
- 8 „Kulturní smysl doby“, *Akademie XXIV*, č. 1 (listopad 1920). Tamtéž, s. 33.
- 9 „Víra“, *Rudé právo*, 13., 17., 18. února 1921. V knize J. Hora: *Dny a lidé*, op. cit., s. 65–72.
- 10 Tamtéž, s. 65–72.

- 11 „Město“, sbírka *Strom v květu*.
- 12 Citováno z básní „První máj“, „Praha“, „Demonstrace“ ze sbírky *Pracující den*.
- 13 J. Hora: „Mít křídla“, *Šaldův zápisník. List pro poezii, politiku a život* 1, 1928–29, č. 3., prosinec 1928, s. 104–105.
- 14 „Sodoma a Gomora“, *Strom v květu*.
- 15 „Je to nejvyrovnanější kniha jeho [Horovy – J. S.] lyriky, ale básnicky slabá.“ Josef Hora. In: *Ottův slovník naučný nové doby* II, sv. 2, 1933, s. 1199–1200. V knize *Literární studie a podobizny*. Čs. spisovatel, Praha 1962, s. 197–198.
- 16 „U moře“, *Itálie*.
- 17 *Deset let*, IX.
- 18 „Patnáct let po válce“, *Literární noviny* III, 15. srpna 1929. V knize J. Hora: *Poezie a život*. Čs. spisovatel, Praha 1959, s. 80–83.
- 19 „Dva básníci. 1. J. Seifert, 2. J. Hora“, *ReD* 3, 1929–31, č. 4, s. 102–103. V knize B. Václavek: *Kritické stati z třicátých let*. Čs. spisovatel, Praha 1975, s. 151–152.
- 20 „Poezie na rozcestí“, *Čin* IV, č. 31, 30. března 1933, s. 723–727. V knize J. Hora: *Poezie a život*, op. cit., s. 101–104.
- 21 Tamtéž, s. 102.
- 22 „O poezii“, *Studentský časopis* XV, č. 6 (10. února 1936), s. 145–146. V knize J. Hora: *Poezie a život*, op. cit., s. 149–151.
- 23 Tamtéž, s. 151.
- 24 „Koberec“, *Tiché poselství*.
- 25 „Básník a mateřský jazyk“, přednáška J. Hory pro Kruh přátel českého jazyka, dne 29. dubna 1938. V knize J. Hora: *Poezie a život*, op. cit., s. 152–156.
- 26 *Máchovske variace*, III.
- 27 Černý, V.: *Zpěv duše*. Praha 1946.
- 28 *Jan houslista*, X.
- 29 *Jan houslista*, VI.
- 30 *Rekviem*, XXII.
- 31 *Popelka přebírá hrách*, II.
- 32 *Rekviem*, XXIV.
- 33 *Zápisky z nemoci*.
- 34 Patočka, J.: „Ideologie a život v ideji“ (1946). *Umění a čas* I. OIKOYMENH, Praha 2004, s. 125–131.

Summary

Jiří Svoboda: Poetry in Discord with Ideology (On the Evolution of Josef Hora as a Poet)

The study follows the fight Josef Hora, a distinguished Czech poet, lead with the ideological tendencies influencing him since the beginning of 20th century (i. e. in the period closely preceding World War I) till the end of World War II (till the year 1945). Initially Hora is fascinated with the revolutionary vision of social justice. During 1920ies he was particularly influenced by marxism penetrating into Czech literary circles mainly from contemporary Soviet Russia. Under this influence he promotes proletarian poetry and strives to realise its ideological objectives in his collections of poetry (*Pracující den*, 1920, *Strom v květu*, 1920, *Srdce a vřava světa*, 1922, and *Bouřlivé jaro*, 1923). The book of poetry *Struny ve větru* (1927), however, brings new ideological accents while the year 1929 clearly shows a substantial change in Hora's poetics: he parts with the communist movement and seeks to find a new spiritual grounding for his writing. Gradually his poetry becomes strongly influenced by Bergson's philosophy. An important milestone of his poetic evolution could be seen in the poem *Máchovske variace*

(1936), inspired by the life and poetry of K. H. Mácha. This creative process culminates in Hora's poetry of the second half of 1930s and could be felt until the end of WWII. The books of poetry *Jan houslista* (1939), *Zahrada Popelčina* (1940) and *Rekviem* (1940) convince us of the poet's belief in genuine humaneness related not only to the fate of the Czech nation in calamitous war events but revealed as the core of meaningful human existence.

